ئەرشیفی وتارە ڕۆژنامەوانییەکانم/ ڕۆڵی لاوان لە کایەی سیاسییدا.. نووسینی: ستیڤان شەمزینی

بەر لەوەی بەشێوەیەکی ڕاستەوخۆ بێمە سەر باسی بەشداریی لاوان لە کایەی سیاسەتدا، ئارەزوو دەکەم لە پێشەکییدا قسە لەبارەی لاو خۆیەوە بکەین و لە چەند گۆشەنیگایەکی جیاوازەوە لە خودی لاو بڕوانین. لە واقیعدا لاو تەنیا ئەو کائین و بوونەوەرە نییە جیاوازییە فسیۆلۆژییەکان لە پیری جیا دەکەنەوە، بەڵکو لاو سەرباری جیاوازییە فیزیکییەکەی لەگەڵ پیردا هەڵگری دنیابینی و عەقڵییەت و تێڕوانینێکی جیاواز و نوێخوازانەیە بۆ ژیان و شتەکانی دەوروبەری.
ئەمە کاتێک دەتوانین لافی ئەوە لێبدەین شەریحەی لاوانمان هەیە ئەو شەریحەیە بە واقیعی توانیبێتی دابڕانێکی ریشەیی و قووڵی مەعریفی و کولتووریی و فەرهەنگی تەنانەت ئایدۆلۆژیی و سیاسیش لەگەڵ نەوەی پێش خۆی دروست بکات. ئەو کاتە نەوەیەک بە نوێ و لاو دەزانرێت بتوانێ سەرچڵی گۆڕانێکی جەوهەریی و بنەڕەتی لە کۆمەڵگەدا بکات یان سەرمەشق و جۆشدەری بێت. یەکێک لە سیفەتە سروشتی و تایبەتییەکانی لاو ئەوەیە هەمیشە بە تووڕەیی و گوڕێکی زۆرەوە دێتە ناو گۆڕەپان و ئەڵتەرناتیقی خۆی پێشکەش دەکات و سەرکردایەتی شۆڕشێک یان راستتر بڵێم رێنسانسێک دەکات کە دەیەوێت سەرلەبەری ئەو چەمک و پێکهاتە و پێدراوانە بگۆڕێت نەوەی پێش خۆی بینای کردووە، جا زۆرجار گۆڕانکارییەکە بەشێوەی پۆزەتیقە و گەلێک جاریش بە پێچەوانەوە. ئەگەر لە ژێر ئەم رۆشناییەوە بنواڕین بە واقیعی ئەو توێژاڵەی ئیمڕۆ لای خۆمان ناومان ناون لاوان یاخۆ نەوەی نوێ دەگەینە ئەو راستییەی ئێمە لاو و نەوەی نوێمان نییە، بەڵکو ئەو بوونەوەرەی ناوینراوە لاو تەنیا لە رواڵەت و پێکهاتەی فیزیکییەوە لاوە، ئەگەرنا وێنەیەکی فۆتۆکۆپیکراوی واقیعی خۆیەتی و چۆتەوە سەر هەمان ئەساڵەتی باب و باپیرانی خۆی.
دیسان هەمان ئەزموون و مێژووی ژیانی باوک و نەوە دێرینەکان لە واقیعێکی نوێتردا دووبارە دەکاتەوە، ئێمەی کورد هەتا ئێستا نەوەیەکی نوێی تووڕە و یاخیمان نەبووە بتوانێت تایبەتمەندیی و

سروشت و کەسێتی خۆی جیا بکاتەوە لە سروشت و کەسێتی باوک، یان زەمینە و کەشێک بخوڵقێنێت دروستکراو و داهێنراوی دەستی خۆی بێت. بە پێچەوانەوە ئەو نەوەیەی لە بەردەستدایە نەوەیەکی پاسیڤ و دەستەمۆ و خۆشباوەڕە، هەرگیز نەیتوانیوە تەعبیر لە لاوێتی خۆی و جیاوازییەکانی لەگەڵ نەوەی پێشان بکات، جا نەخاسمە خاوەتی رۆحێتی شۆڕشگێڕیی بێت و هەوڵبدات بۆ دروستکردنی گۆڕانکاریی سترۆکتۆریی لە کۆمەڵگەدا. کاتێک لە کوردستان شەڕی ناوخۆ وەک شەڕێکی نەگریس و خنکێنەر روودەدات زۆربەی هەرە زۆری قوربانییەکانی لاوان بوون!!، کەچی لاو نەک هەر نابێتە لەمپەر و بەربەست لە بەردەم ئەم شەڕە و فشار دروست ناکات تا لایەنە بە شەڕهاتووەکان ناچار بکات بە وەستانی شەڕ (یان خۆ ئەگەر ملیش نەدەن بە دواکاریی وا خۆ کاریگەریی دادەنا لەسەر بارودۆخەکە، خۆ ئەگەر هیچ کاریگەریش نەبا، خۆ لاو لەم وڵاتەدا شتێکی لەم چەشنەی نەکردووە) بەڵکو بە پێچەوانەوە خۆیان دەبنە ژیلەمۆ و مەشخەڵ و هێزی ئەکتیڤی جەنگ، جەنگێک سەرتاپای مێژوومانی ناشرین و قێزەون کرد و وێنای کوردی لای ئەو هەموو ئەوانی تری دەرەوەی خۆمان گۆڕی.

گەنج ل□ و□لاتی ئێمەدا لە بەرامبەر ئەو هەموو پێشێلکاریی و چەپاند□ن□ غەریزیی و سێکسییەیدا رۆژێک لە رۆژان نەڕژایە سەر شەقامەکان و داوای مافی خۆی بکات. تا ئەو ئاستەی نەیتوانیوە لە ئاستی پەرچەکرداری ژناندا بێت ل□ بەرامبەر کۆمەڵگەی تەقلیدیی، چوونکە رێکخراوەکانی ژنان و ژنانی چالاکی دەرەوەی رێکخراوەکان بە دەنگ هەڵبڕینیان توانیان بەشێوەیەکی بەربڵاو و کۆمەڵایەتی، کێشە و دۆسیەی خۆیان بە سەرجەم تاکەکانی کۆمەڵ بناسێنن، ئەگەرچی تا ئێستاش توندوتیژیی و چەوساندنەوەی ژنان بەردەوامە، بەڵام غەدرە تێکۆشان و هەڵسوڕان و تەنانەت رۆڵی تاکەکەسی ژنان نادیدە بگرین یان لە شوێنی خۆیدا ئاماژەی پێ نەدەین. رێکخراوەکانی لاوان هەموویان دەسکەلا و هەڵماتی دەستی حزب بوون و لە بری ئەوەی گەنج وەک مەحرومترین کائینی ئەم کۆمەڵگەیە لە گێژاو و وەهمەکانی حزب و خێڵ و دامەزراوە چەپێنەرەکانی دی رزگار بکەن و ساز و ئامادەیان بکەن تاببنە گروپی فشار و داخوازیی ویست و ئارەزووەکانیان بەرز بکەنەوە، گەنجیان کرد بە قۆشمە و نەگبەتتریان کردووە و تاکو ئەو سنوورەی بردویانەتە کەناری شێتبوون و نیهلیزمێکی کوێرانە و سەرلێشێواوانە.

لە پەرچەکرداری هەموو ئەم سەرکوت و بێئومێدییانەدا گەنج نەیتوانی بەرەنگاری بکات یاخۆ با بڵێین رۆحی بەرەنگاربوونەوەی لێسەنرایەوە، ئیدی بە درێژایی نزیکەی 13 ساڵی دوای راپەڕین بە تایبەتی لە کاتی شەڕی ناوخۆدا هەزاران بگرە سەدان هەزار لاو

چار نووس و خودی خ یدای د ستی ق د ر و د ریا و مافیا و ر گ ی مین ژی هات و ن هات، ب م ب ستی قووتاربوون ل د ز خی و ات و شادبوون ب ب ه شتی تاراوگ ، ه رچ ند ل کاتی گ یشتنیان ب تاراوگ ئ و و هم شیان ب تا ب ت و و ه ستیان کردوو ریک ام و س ت لایت چ واش ی کردوون، ب کو ل ئ وروپاش نام بوون و ئاوار یی و ک ش کانی تاراوگ و دواجار بوون ب ئام ر و ل س ندن و ی ر ح و ب ها ن ت و یی کان دیسان ب ت خا ی ت کشکان ب یان، ب کورتی گ نجی ئ م و ات ب تایب تی ل دوای راپ ین و گ نج کی خ شب خت ن ب ووو ، ئ گ ر ی ک ک ل ه کار کانی ئ م ب د ب ختیی و ب ر ت سککردن و و س رکوتکردن د س اتی باوک و زا بوونی ه ژمoونی سیستمی باوکای تی (پاتریارکی) ب ت ب س ر ک ی ژیاندا ئ وا ب د نیایی و ه کار کی تری ب ناه شیاریی و ت ن گ یشتن و پاسیڤبوونی خودی گ نج د گ ت و ، ئ گ ر ئ م ه کار ی دواییان کاریگ ری ل وی ی ک میان زیاتر ن ب ت ئ وا ب گومان هیچی ک متر نیی .

ه موو ئ مان ش ب ش و ی کی س ر کی د گ ت و ب ئ و ی گ نج ب شداریی ن بوو ل کای ی سیاس تدا یان ب ش و ی کی لاو کی ب شداریی ل ژیانی سیاسیدا کردوو ، هاوکات ت وانین و ت گ یشتن کی ه ی د رباری چ مک و ممار س ی سیاس ت ه بوو .

ل ر دا د م و ب م من قس ل س ر ئ و د ست بژ ر گ نج ناک م ل گ پان ک دا بوونیان ه ی و ب ش و ی کی دیار و ب رچاو و ئ کتیڤ ممار س ی کاری سیاسیی د ک ن. ب کو د م و ب ش و ی کی راست خ قس ل س ر ز رین ی گ نجان بک م، چوونک ز رین پ و ر ن ک د ست بژ ر، ه ر ئ و ش ک م کمان د کات ل و ی ه س نگاندن کانمان راست و دورست د ربچن. ب رد وام ن و ی دوای راپ ین سیاس تی ب بق زانیو و خ ی ل لاداو ، ک م نین ئ و گ نجان ی ب سیاس ت ق س و ب زار د بن، ت نان ت ل گو گرتنی ه وا کان و ب رنام ی کی سیاسیی ت ل فزی ن ب زان و ئاماد ی گو گرتن نین ب ی، ت نان ت ب ش کی ز ری ش ی ن و کان و باوان ل ن و ما کاندا ش ی ه وا کانی ت ل فزی ن! ه رو ک گوتم ه رگیز گ نج ئاماد نیی کاتی خ ی ب ت رخان بکات.

ه رو ها ه میش ل دیدگای گ نجانی ئ م و سیاس ت سپ ردراو ب ن و ی رابردوو، ل دیدی ئ م ن و ی دا ئ وان ت نیا کاریان ئ و ی ب دوای پ یو ندیی ر مانسی و خ ش ویستیدا بگ ن (ب ئ و ی بزانن ئ و دنیا جوان ی ئ وان بیری ل د ک ن و سیاس ت دروستی د کات و ه ر سیاس تیش د توان ت و رانی بکات)!!، ئیدی چار نووسی ن ت و و ک م گ و دوا ژی سیاسیی و ات ب ج ه نم، ب داخیش و ت نان ت

ئەم تێڕوانینە پەڕیوەتەوە بۆ ئاستی دەستەبژێرە چالاکەکە و وای لێکردوون دوورەپەرێزیی لە سیاسەت هەڵبژێرن، بگرە بە تۆپەڵ بوونەتە شاعیر و شیعرنووس، کۆی بیرکردنەوە و نووسینەکانیشیان لە مەودای پەیوەندیی خۆشەویستی نێوان دوو رەگەزەکە تێپەڕ ناکات، هەر ئەمەش بووەتە هۆی کارەساتێکی گەورە و بەردەوامی تێکشکانە رۆحی و دەروونییەکانی گەنجی ئەم وڵاتە. من خۆم لە یەکێک لە رۆژنامەکاندا نووسینێکی لەو جۆرەم خوێندەوە، ئەوەی نیگەرانی کردم ئەو□ بوو نووسینی گەنجێک بوو خاوەنی دوو کتێبە و نووسەرێکی ئەکادیمی و چالاکیشە، لە نووسینی ئەم هاوڕێیەدا تەرکیز کراوەتە سەریەک خاڵی ستراکتوریی: ئەویش ئەوەیە گەنج دەبێت وەک گەنج بژی و لە کەناری رووبار پیاسە بکات و نامەی خۆشەویستی بگۆڕێتەوە.
ئیدی سیاسەت لە دەرەوەی بازنەی ئەوە و لاو هیچ پەیوەندییەکی بە سیاسەت و مەسەلە کارگێڕییەکانەوە نییە، ئەمەش دەرخەری ئەوەیە لاو خۆی جڵەوی شل کردووە و نایەوێ بێتە نێو گۆڕەپانەکە و خۆی بسەلمێنێت و بەشداریی چالاکانە بکات لە گۆڕانکاریی و پێشهات و کێشمەکێشە کۆمەڵایەتی و سیاسییەکانی کۆمەڵگەدا، ئەوەشی هەیە و بەشداریی کردووە (محەمەد عومەر عوسمان) وتەنی بە بۆیاخی حزب خۆی بۆیاخ کردووە و بیرکردنەوە و ئایدۆلۆژیای حزب هەموو سەرچڵی و یاخیبوون و توڕەییەکی لێ سەندۆتەوە کە لە واقیعدا ئەمانە خەسڵەت و سروشتی راستەقینەی گەنجن. بێ لە هەموو ئەمانەش تێکەڵاوییەکی زۆر بەدی دەکرێت لەلایەن گەنجەکانەوە دەربارەی چەمکی سیاسەت و حزب، هەر وترا سیاسەت هاوتەریب کراوەتە لەگەڵ حزبایەتی، بەڵام مەرج نییە هەموو کەسێکی سیاسیی حزبی بێت، یان بەو شێوەیە بێت سیاسەت و حزب دوالیزمێکی لێک دانەبڕاو بن، بە پێچەوانەوە هیچکامیان پێشمەرجی ئەوی دیکەیان نییە، سیاسەتیش پێش ئەوەی حزب دەربکەوێت لە مێژوودا و بێتە گۆڕەپانی چالاکییەوە لە ئاستی کۆمەڵگە بوونی هەبووە، بە کورتی سیاسەت لە پێش حزبدا لە دایکبووە و مەرجیش نییە هەردووکیان پێکەوە گرێدرا بن. هەروەها لێرەدا پێویستە وەک تێبینییەک ئەوەش بوترێت حزبایەتی شتێکی قێزەون نییە بەڵکو بەشێکە لە پێداویستی پرۆسەی سیاسەت لە کۆمەڵگەدا، بەڵام ئەو رەشبینیی□ی ئێمە دروستمان کردووە لە بەرامبەر حزبدا دەگەڕێتەوە بۆ واقیع و ئەزموونی حزبایەتی لە کوردستان، کە سەرەتا و کۆتایی بریتی بووە لە شەڕی براکوژیی و خۆکوژیی و یەکتر سڕینەوە، هەنووکەش بە شێوەیەک لە شێوەکان و بە جۆر و میکانیزمێکی جیاواتر شەڕی ناوخۆ وەک شەڕێکی سارد بەردەوامیی هەیە.
نموونەی حزبی کوردیش ئەوەندە نموونەیەکی سلبیی و بێ کەڵک بووە، حزبایەتی پرۆسەیەک بووە دوور کەوتۆتەوە لە ئارەزووی خەڵک.

ه□میش□ خ□□ک بە گشتیی و لاوان بە تایبەتی پەنایان بە خوا گرتووە لە شەیتان و حزب، بەڵام هێشتا ئەمە بەهانە نییە بۆ ئەوەی لاوان خۆیان بدزنەوە لە کێشەکانی خۆیان و بێ دەربەستانە و بەشێوەیەکی دەستە جەمعی بەرەو تاراوگە کۆچ بکەن، هیچ کاتێک ئەو بەهانە و عوزرە ناشەرعییە جێگەی قبوڵکردن نییە، چوونکە هەر چین و توێژێکی کۆمەڵایەتی خۆی خۆی رزگار دەکات و نابێت چاوەڕێی هێزێکی غەیبانی و میتافیزیکی بێت، بگرە ئەو چاوەڕوانییە چاوەڕوانی گۆدۆیە و لە کۆنیشەوە وتراوە هەق دەسێندرێت نابەخشرێت. ئەگەر ئێستا مایکی تیقییەک بچێتە بەردەم لاوێک و پێی بڵێ ئاوات و خواستت چییە؟ بێگومان ژیانێکی ئاسایی و گەنجانە دەخوازێت، بەڵام لە بیری کردووە ئەمانە هەمووی لە رێگەی سیاسەتەوە بەدیدەهێنرێت، چوونکە کاتێک دەتوانرێت ئەم خواستە بەدیبێ لاوان خۆیان بەشداریی بکەن و ببنە گروپی فشار، ئەمەش کاری دەستە جەمعی و پێکەوەیی و ئۆرگانیزەکراو دەخوازێت، هەر کۆبوونەوە و دروستکردنی فراکسیۆنێک لە دەوری ستراتیژێکی دیاریکراو خۆی لە خۆیدا سیاسەتە، بۆیە هەموو گۆڕان و وەرچەرخانەکان بەستراوەتەوە بە سیاسەتەوە و گەنجیش بۆئەوەی بتوانێت وەک گەنج بژی و ممارەسەی ژیان بکات پێویستە بەشداریی چالاکانە بکات لە کایەی سیاسییدا.

*ئەم وتارە لە ژمارە (107)ی رۆژنامەی (جەماوەر) لە رۆژی 2004-12-6 ب□□اوبوو□ت□و□.